

Hässleholms kyrkas stora klocka göts av M&O Ohlsson i Lübeck 1914 och har inskriptionen "Lofva Herren min själ och förgät icke vad godt han har gjort" (Psaltaren 103:2). Det finns även en mindre klocka från 1906 med inskriptionen ” Ära vare Gud i höjden och frid på jorden, till människorna ett godt behag”.
Lyssna på klockornas klang!

Själaringning
genom tiderna

Själaringning för medlemmar i Svenska kyrkan är en sed som idag är självklar för många, men historiskt har den varierat stort mellan olika församlingar, socknar och landskap. Kyrkklockornas klang har burit både praktiska budskap och djupa religiösa föreställningar, och dess roll har förändrats över tid.

Historiskt sett var det vanligt att ett bud genast sändes till präst eller klockare när någon avlidit. Dödsfallet skulle anmälas, tacksägelse begäras till följande söndag, själaringning beställas och dag för jordfästning bestämmas. Budbäraren skulle vara en man och en nära anhörig, ofta en make, son eller bror. Kvinnorna tog hand om sysslorna i hemmet. Det ansågs viktigt att ordna allt snabbt och korrekt, för själaringningen skulle helst ske samma dag som dödsfallet inträffat, annars nästkommande dag.

Själaringningen började ofta klockan tio på förmiddagen och varade en timme, ibland redan klockan nio. För den som bodde långt från kyrkan innebar det att man måste ge sig av mycket tidigt för att hinna fram. Missade man tiden fick man vänta till nästa dag, något som kunde väcka stor bestörtning hos de anhöriga. Ringningen var inte bara en signal till byn – den bar också en djupare betydelse. I folktron trodde man att de döda hörde klockorna under själaringningen, liksom allt som sades till dem innan den ägt rum.

Kyrkklockorna hade en än starkare symbolisk roll i historisk tid. De gav frid åt de döda och skydd mot onda makter. I vissa bygder trodde man att själen inte kunde bli salig utan själaringningen – den måste ”ringas in i saligheten”. Ju mer man ringde, desto bättre plats fick den döde i evigheten.

Ringningen kunde också utföras av byborna själva. Det var inte ovanligt att en make själv var med i tornet för att ringa för sin bortgångna hustru, det kunde även vara släktingar och bekanta. Ringningen krävde flera personer, särskilt med en stor klocka. Efter ringningen bjöds ringarna ofta på något att äta eller dricka, ibland kallat ”ringargille”. Många ansåg att brännvin var en nödvändig del av denna traktering, och vissa förvarade särskilt ”ringebrännvin” i flera år innan sin död för att det skulle finnas redo.

Ringningen kunde följa olika regler beroende på ålder, kön och samhällsställning. För barn ringdes bara några minuter, för äldre kunde det vara en timme eller mer. Kungliga personer kunde hedras med daglig ringning i ett helt år. I vissa socknar, där det fanns flera klockor, började man med storklockan för män och lillklockan för kvinnor, med särskilda slagordningar innan den vanliga ringningen tog vid. Ämbetsverken försökte begränsa tiden för ringning, men församlingarna överskred ofta reglerna. Ett prästmöte i Uppsala 1769 varnade för alltför långa ringningar, och kungliga förordningar fastställde olika tider beroende på samhällsstånd. Trots detta fortsatte man att ringa länge, eftersom man trodde att det kom den dödes själ till godo.

Detta kunde göra att kyrkklockorna

Hästveda kyrkas lilla klocka köptes på auktion i Råbelöv i början av 1800-talet och sägs vara ett krigsbyte från Riga. I den ursprungliga ryska inskriptionen stod det: ”År 1684 gjöts denna klocka till Kristi uppståndelse.”

Norra Sandby kyrka har två klockor. Den större kommer enligt uppgift från tornet vid gamla kyrkan. Omgjuten i Vä (Wae) 1698. Den mindre har inskriptionen "Gjuten av J.P. Forsberg i Kalmar år 1871".

Ljungdalakyrkans klocka skänktes av arbetsföreningen Levande Stenar till kyrkans invigning 1980. Inskriptionen lyder ”Kom, nu är allt redo. Här en källa rinner.”

behandlades alltför hårdhänt eller att ringningen drog ut på tiden. Socknar kunde besluta om böter för överdriven ringning. I Kräklinge 1746 fastställdes böter på sex daler kopparmynt, och i Svärdsjö 1724 kunde den som ringt för länge till och med få sitta i stocken en söndag. Det innebar att den dömde skulle låsas fast till händer och fötter och placeras vid kyrkans gavel eller i vapenhuset som straff och som avskräckande exempel för andra. Kyrkklockorna var heliga redskap och skulle behandlas med respekt.

Att få höra hemsocknens kyrkklockor ringa upplevdes som mycket betydelsefullt. Ända in på 1900-talet hände det att klockorna ringde i hemförsamlingen på anhörigas begäran även när någon avlidit utomlands, till exempel i Amerika.

Att ta betalt för själaringning var inte ovanligt. I Tärna socken fastställdes 1779 olika tider beroende på hur mycket man betalade. Den som betalade mest kunde få längst ringning, även vid gravöppning och tacksägelse.

När någon avlidit följde en rad sysslor enligt gammal sed. Ett fönster eller spjäll skulle öppnas för att släppa ut själen. Om den dödes ögon inte slöts trodde man att ett nytt dödsfall var att vänta. En slant kunde läggas på ögonlocken för att hålla dem stängda. Efter dödsfallet underrättades släkt och vänner, och huset skulle vara tyst i minst 36 timmar. Vita lakan skulle hängas över fönster, speglar och klockor som även stannades i rummet där den avlidne vilade. Den avlidne var kvar i hemmet och under tiden mellan dödsfall och begravning fick inga festligheter förekomma i byn.

Idag är själaringningen fortfarande ett sätt att tillkännage ett dödsfall av en medlem i församlingen, kalla till förbön vid tacksägelsen, markera gemenskapen i sorgen och hoppet om evigheten. Den är inte längre förenad med folktrons föreställningar om salighet eller skärseld, men den bär fortfarande ett budskap av gemenskap och tröst.

Anna Romberg
Verksamhetscontroller
Hässleholms församling

Källor och läs mer: Hagberg, Louise. (2015). *När döden gästar: svenska folkseder och svensk folktro i samband med död och begravning*. Stockholm: Ersatz
Bondeson, Lars (1987). Seder och bruk vid livets slut. Älvsjö: Verbum

Själaringning

i Hässleholms kyrka år 2026

Än idag ringer kyrkans klockor för avlidna medlemmar i Hässleholms församling.

Dag för själaringning bokas oftast genom begravningsbyrån. De anhöriga kan fritt välja vilken vardag de önskar. Det går också att välja i vilken av församlingens kyrkor det ska ringa. Oftast äger själaringningen rum före begravningen. Hur länge klockorna ringer varierar något mellan kyrkorna beroende på klockans klang, kyrkans omgivningar och traditioner. Själaringning kostar ingenting.

Den vardag som det finns önskemål om själaringning i till exempel Hässleholms kyrka går det till så här:

Mitt på dagen, när klockan i Hässleholms kyrka har slagit tolv slag, startar själaringningen. Klockorna ringer i 8 minuter. Kyrkan är öppen och den som så önskar kan sitta i kyrkan, tända ljus, be en bön och minnas den som avlidit. Det kan ringa för flera olika personer vid samma tillfälle.